

POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania A.W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Poznaniu

o rentę rodzinną,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 17 grudnia 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

z dnia 4 października 2023 r., sygn. akt III AUa 711/23,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) zasądza na rzecz adwokata J.C. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Poznaniu kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, wyrokiem z 4 października 2023 r., oddalił apelację A.W. od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z 10 maja 2023 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Poznaniu odmawiającej wnioskodawczyni A.W. prawa do renty rodzinnej.

Wnioskodawczyni A.W., reprezentowana przez pełnomocnika wyznaczonego z urzędu, wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, zaskarżając wyrok w całości. Skargę kasacyjną oparła na podstawach naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 1631 ze zm.) na skutek dokonania błędnej wykładni pojęcia „renty z tytułu niezdolności do pracy”, która uprawnia do przysługiwania prawa do renty rodzinnej członkowi rodziny po osobie, która zmarła, jeśli osoba ta miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. W ocenie skarżącej do błędnej wykładni doszło przez brak przyjęcia przez Sąd Apelacyjny, że w pojęciu „renta z tytułu niezdolności do pracy” nie mieści się katalog osób, których zmarli członkowie mieli ustalone prawo do renty socjalnej.

Mając na uwadze powyższy zarzut, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania; zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawczyni zwrotu kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca powoła się na art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., a więc występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Ponadto skarżąca wniosła o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego od Skarbu Państwa na rzecz adwokat J.C. jako pełnomocnika z urzędu, która oświadcza, że koszty te nie zostały pokryte ani w całości ani w części.

Na wypadek przegranej skarżąca wniosła o nieobciążanie jej kosztami zastępstwa adwokackiego ze względu na wyjątkowo trudną sytuację materialną.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, organ rentowy wniosł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek przedsądu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla którego rozwikłania dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty

przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanej przesłanki przedsądu. Nie przedstawiła jakiegokolwiek zagadnienia prawnego oraz nie podała żadnych argumentów prawnych mających wskazywać na potrzebę rozstrzygnięcia problemu dotyczącego wykładni jakiegokolwiek przepisu prawa materialnego. Całość uzasadnienia sprowadza się do ogólnych stwierdzeń, akcentujących sytuację życiową skarżącej, jej niepełnosprawność oraz oczekiwania wobec Państwa Polskiego.

Wypowiedź uzasadniająca wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zachowuje standardu odpowiedniego do powagi postępowania kasacyjnego przed Sądem Najwyższym i umiejętności zawodowych wnoszących skargi profesjonalnych prawników.

Godzi się jednak wyjaśnić, że w dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy konsekwentnie przyjmuje, iż prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy jest świadczeniem zależnym od okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne a nie od stwierdzenia niezdolności do pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2001 r., II UKN 310/10, OSNP 2003 Nr 2, poz. 45). Gdyby intencją ustawodawcy było umożliwienie nabycia prawa do renty rodzinnej po osobie, która stała się niezdolna do pracy przed ukończeniem 18 roku życia, w oderwaniu od pozostałych przesłanek warunkujących nabycie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, to odniósłby się w art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach

i rentach także do renty socjalnej, a nie tylko do renty z tytułu niezdolności do pracy. W konsekwencji w obowiązującym systemie prawnym renta rodzinna jest świadczeniem "zastępczym", "wtórnym" wyłącznie w stosunku do prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, które przysługiwało zmarłemu żywicielowi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2017 r., II UK 641/15, LEX nr 2241392).

Mając na uwadze powyższe, w szczególności wadliwość konstrukcyjną wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, za całkowicie bezpodstawne należało uznać twierdzenie strony skarżącej, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne. W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 16 ust. 4 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763).

M.G.

[SOP]